

RENEŠANČNÍ MALÍŘSTVÍ V ITÁLII

Karel Švuger

DVK/ 3. ročník

Červen 2012

Obrazová dokumentace,
periodizace, srovnání,
významní malíři

VY_32_INOVACE_DVK22/07

Raná renesance	Vrcholná renesance	Manýrismus
<i>Giotto</i>	<i>Leonardo da Vinci (1452-1519)</i>	<i>Tizian (1488/90-1576)</i>
<i>Masacio (1401-28) Tomaso Guidi</i>	<i>Michelangelo Buonarotti (1475- 1564)</i>	<i>Michelangelo</i>
<i>Fra Angelico (1387- 1455)</i>	<i>Raffael Santi)1483- 1520)</i>	<i>Rafael</i>
<i>Paollo Ucello (1397- 1475)</i>		
<i>Fra Filippo Lippi (1406-1469)</i>		
<i>Sandro Boticelli (1445- 1510)</i>		

Raná renesance	Vrcholná renesance	Manýrismus
Jacopo Bellini(1400-1470)	Giorigione)1477/78-1510)	Tintoretto (1518-1594) Jacopo Robusti
Giovanni Bellini (1430-1516)	Palma Vecchio)1480-1528)	Paolo Veronese (1528-1588)
Antonello da Messina (1430-1497)		
	Corregio (1489-1534) Antonio Allegri	
Andrea Mantegna)1431-1506)		

Charakteristika malířství

- druhy malířství se v renesanci **objevují shodně, tak jako u gotiky:**

- nástěnná malba, desková malba, knižní malba, malba na skle

- v renesanci se ovšem velmi rozšířila **olejomalba**, která vedla k rozšíření malby na plátno, tak jak ji známe dnes:

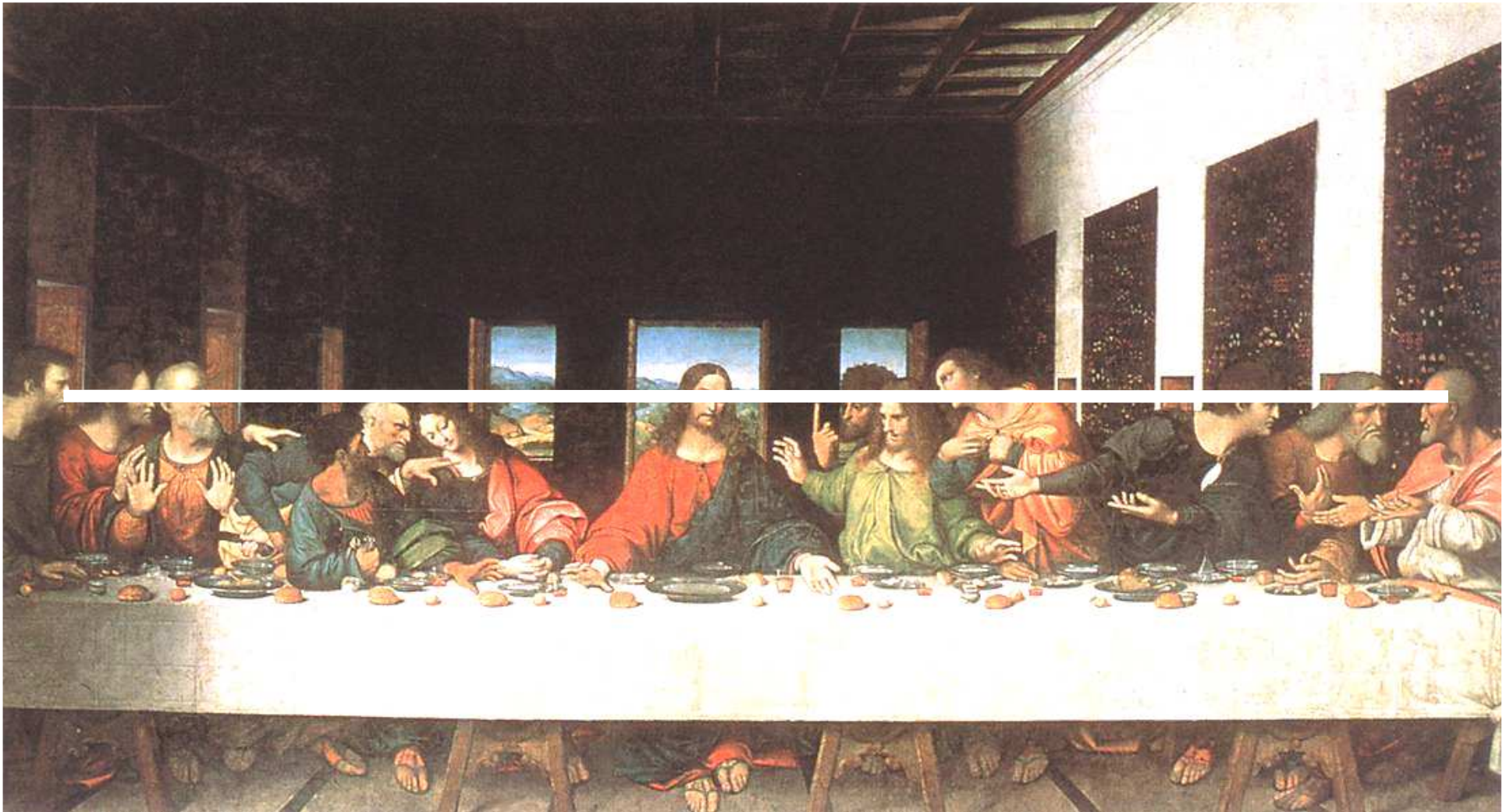
- zdokonalila se technika fresky tzv. **buon fresco** (pravá freska), která se vyvinula v Itálii během 14. století a vrcholu dosáhla za italské klasické renesance (viz Michelangelo)
- významně se **rozšířila technika sgrafita** v souvislosti s architekturou
- z antiky převzali renesanční umělci **techniku enkaustiky**

- renesanční umělci se námětově opírali o **křesťanské náboženské výjevy, antickou mytologii, alegorie** (personifikace – přenášení vlastností živé bytosti na neživé věci), **historické obrazy**

- novým náboženským typem obrazu se stává tzv. **sacra conversazione** (Madona na trůně s Ježíškem, obklopena světci, meditujícími o tajemství inkarnace – vtělení boha do člověka)
- je příznačné, že se stále více **uplatňuje krajinomalba**, v Itálii ještě v rámci kompozice jako doplněk
- k osamostatnění krajinomalby došlo až v **nizozemském a německém malířství**

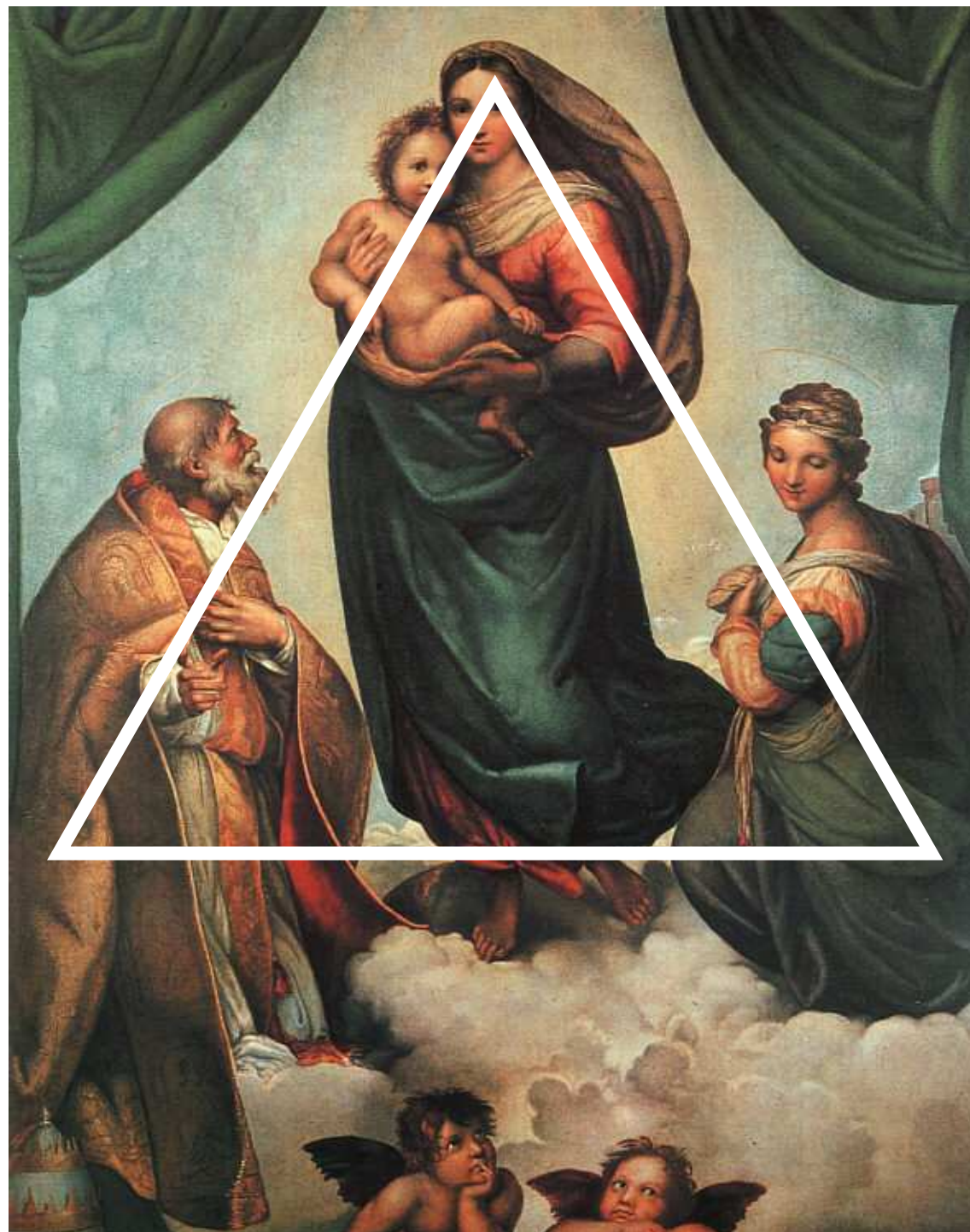
- ideál krásy byl limitován **antickými zásadami** (viz kalokagathia), však výsledkem jejich tvorby bylo **nové umění, objevující novou skutečnost a reagující na gotickou minulost**

- v renesanci byl poprvé definován obraz jako **plošný průřez optickým kuželem, jehož vrchol leží v oku diváka**
- realismus se opíral o **vědeckou teorii perspektivy**
- kompozice obrazu harmonicky váže tvary **do geometrických forem**
- hlavní kompoziční formou se stává **rovnostranný trojúhelník** (srovnej románský sloh – ad triangulum)
- další důležitou kompoziční formou byla **horizontální kompozice**, která dodávala obrazu harmonický klid

Horizontální kompozice

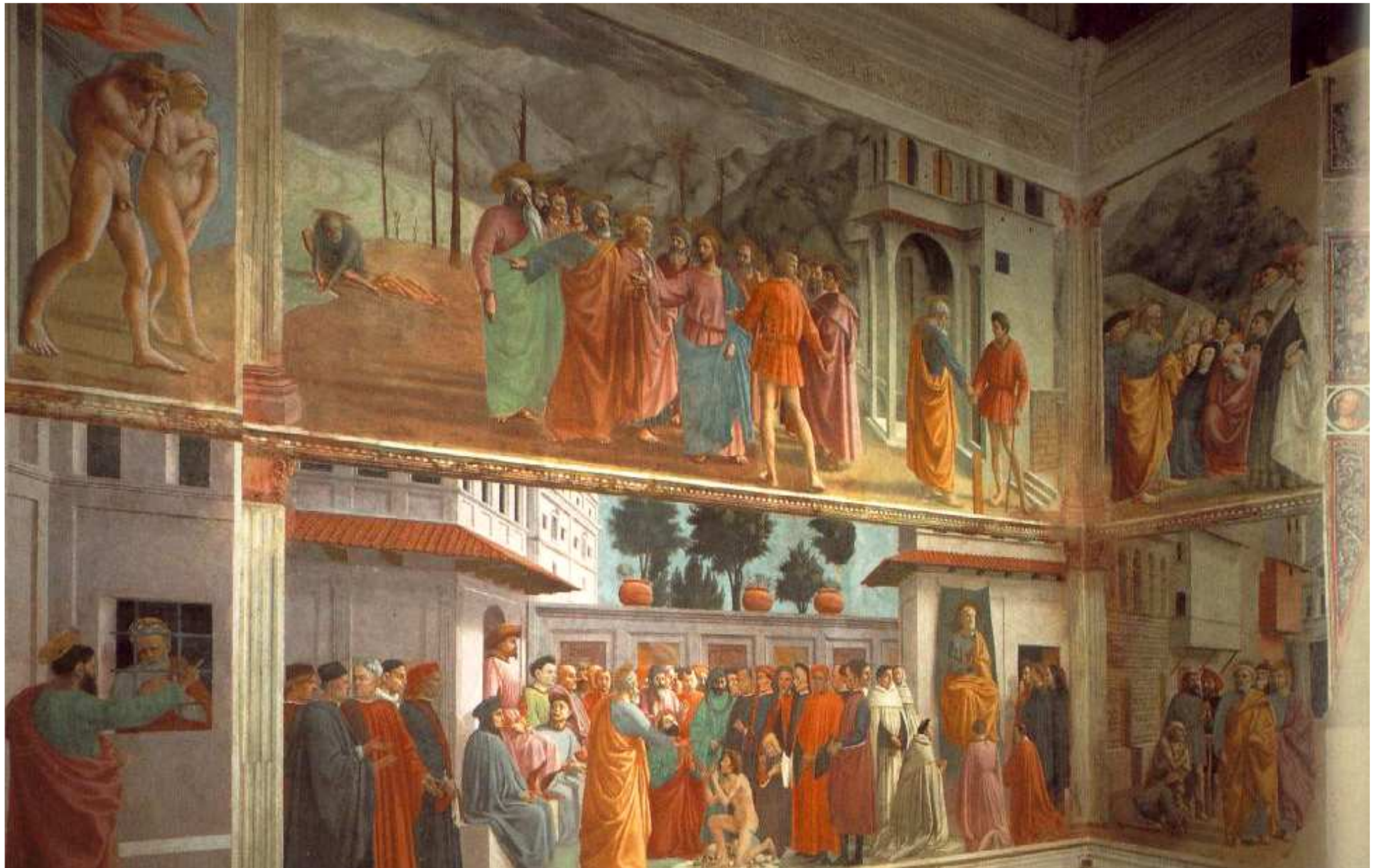
**Trojúhelníková
kompozice
a nový typ obrazu
„sacra conversazione“**

RANÉ OBDOBÍ

MASACCIO (1401, San Giovanni Valdarno – 1428, Řím)

- zakladatel florentského renesančního malířství, působil ve **Florencii, Pise a Římě**
- první pochopil **vnitřní velikost Giottova umění** a v jeho duchu vytvořil novou **syntézu přírodního pozorování a umělecké abstrakce**
- z jeho postav vyzařuje **lidská důstojnost** jako u Giotta, ale v jiné podobě, jeho postavy působí jako **individualizované bytosti**
- krajina získala na **věrnosti přírodě**, přesvědčivěji se uplatňuje **perspektivní prohloubení**
- Masacciův nejvýznamnější obraz je **Peníz daně**, z nástěnného cyklu v **kapli Brancacciů** v kostele Santa Maria del Carmine ve Florencii

Peníz daně (kaple Brancacciů) - Masaccio

Další část freskové výzdoby kaple Brancacciů (Masaccio)

- Masacciovy fresky v kapli Brancacciů dokončil **Fra Filippino Lippi**
- celý cyklus fresek tvoří:

– **Peníz daně, Vyhnání z ráje, Kristův křest, Petr uzdravuje stínem, Petr udílí almužnu, Vzkříšení syna Theofilova, Petr na stolci**

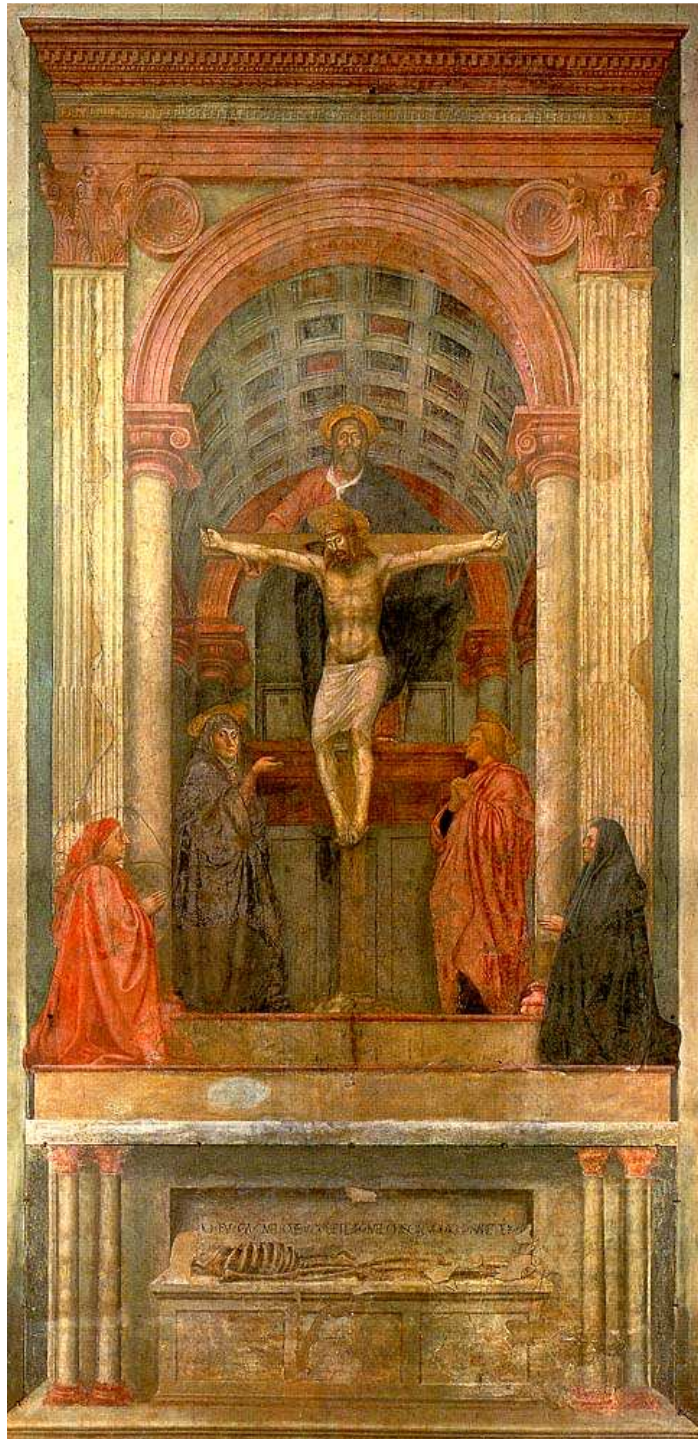
- novost díla není v pojetí obrazu, ale ve **věrném napodobení skutečnosti**
- další Masacciova díla:

– **Svatá Trojice** (freska, 1426 – 1427). kostel Santa Maria Novella ve Florencii

– **Svatá Anna samatřetí** (dřevo), Galleria Uffizi ve Florencii

– **Panna Marie s dítětem** (dřevo 1426), National Gallery v Londýně

– **Ukřižování**, Národní galerie v Neapoli

Svatá Trojice (Masaccio)

FRA ANGELICO (1387 Vicchio di Mugello – 1455 Řím)

- maloval od mládí, ve dvaceti vstoupil se svým bratrem Benedette (malíř, miniaturista) dobrovolně do **dominikánského kláštera San Domenico ve Fiesole**
- v roce 1418 mu byla svěřena výzdoba kláštera San Domenico nástěnnými obrazy:

– tyto rané práce ukazují již **charakteristické znaky jeho umění** (sladký výraz Panny Marie, půvabné typy andělů, mystická zbožnost světců)

- když Cosimo Medici věnoval 1436 dominikánům **kostel a klášter San Marco ve Florencii**, byla Angelicovi zadána výzdoba kláštera nástěnnými malbami, jež patří k jeho vrcholným dílům

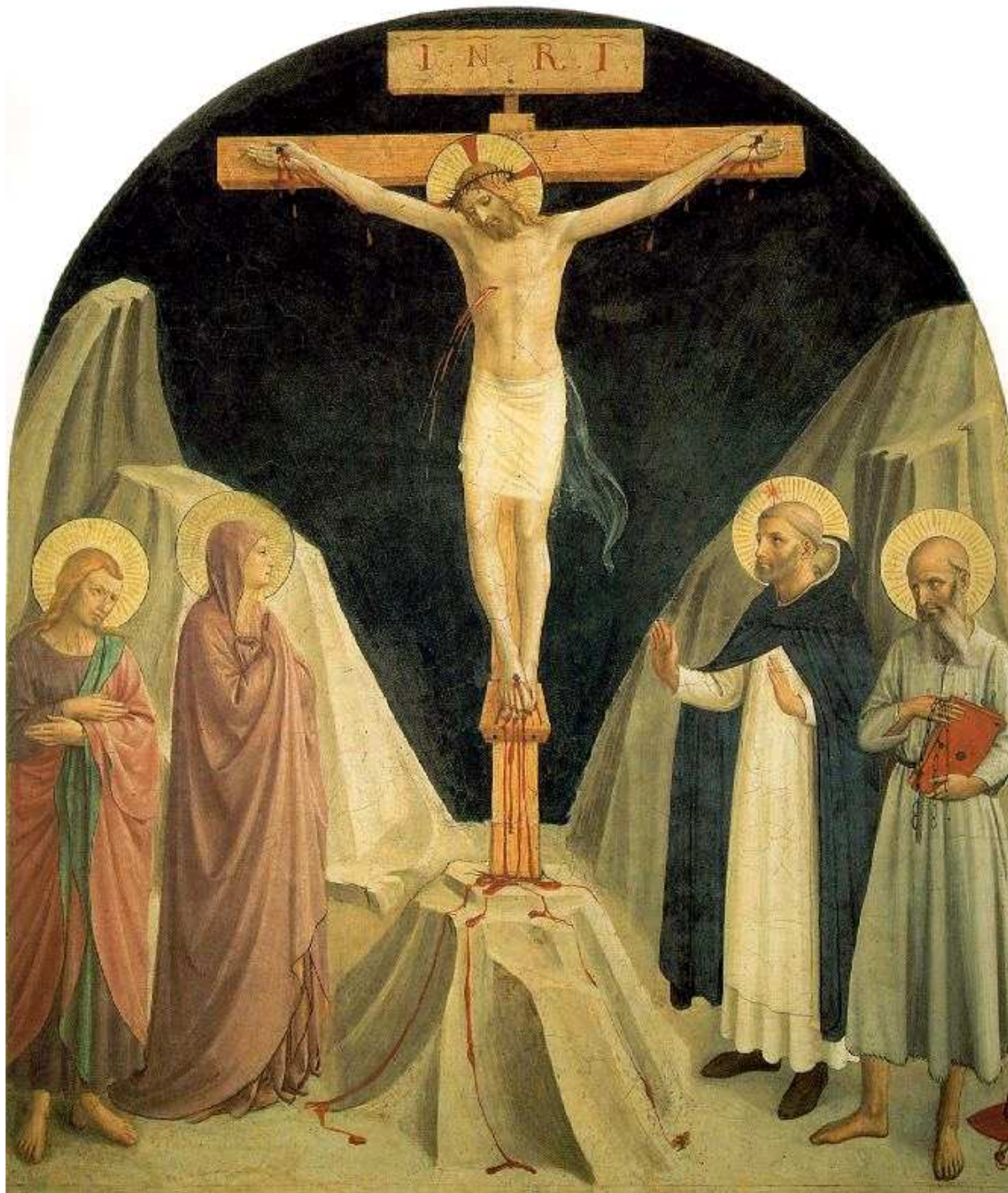
- další Fra Angelicova díla:

- **Panna Marie a výjevy ze života sv. Dominika** (dřevo, 1430 – 1435), Musée National du Louvre, Paříž
- **Snímání s kříže** (dřevo, kolem 1440), Museo di San Marco, Florencie
- **Výjevy ze života sv. Štěpána a sv. Vavřince** (freska, 1448 – 1450), Musei Vaticani, Cappella Niccolina, Vatikán

Noli me tangere / Nedotýkej se mne
(Fra Angelico)

- slova Ježíše k Maří Magdaléně po jeho vzkříšení
- na této fresce už nejsou téměř patrné gotizující sklony, tak jako u jeho prvních prací

**Ukřižování Krista se
sv. Dominikem,
Pannou Marií
a sv. Janem Křtitelem
(Fra Angelico)**

Zvěstování (Fra Angelico)

- dílo je umístěno do architektonického rámce, řešeného ve shodě s Brunelleschiho objevy na poli perspektivy

PAOLO UCCELLO (1397, Pratovecchio – 1475, Florencie)

- protože se zálibou maloval ptáky, dostal přídomek „**Uccello**“ (pták)
- byl nadšeným **zastáncem perspektivní teorie**, kterou usilovně aplikoval na malířství
- mezi jeho díla řadíme:

- **Jezdecká podobizna kondotiéra Johna Hawkwooda** (Giovanni Acuto), freska, přenesená na plátno, 1436, Santa Maria Novella, Florencie
- **Bitva u San Rema** (dřevo, triptych, 1456), levá deska - National Gallery, Londýn, střední deska - Galleria degli Uffizi, Florencie, pravá deska – Mesée National du Louvre, Paříž
- **sv. Jiří osvobozuje princeznu** (olej na plátně, 1456), National Gallery, Londýn)
- **Noční lov** (tempera na dřevě, po roce 1460), Ashmolean Museum, Oxford

Bitva u San Rema (Paolo Uccello)

- obraz oslavující vítězství florentského vojevůdce Niccola da Tolentino nad sienskými vojsky, upoutá elegancí kresby, přemírou detailů a snahou o vystižení hloubky krajiny, která nemá horizont

Sv. Jiří osvobozující princeznu (Paolo Uccello)

- pozadí scény má zvláštní poetičnost surrealistického příděchu, pro který málem zapomínáme na gotický ráz princezniny postavy

Noční lov (Paolo Uccello)

FRA FILIPPO LIPPI (kolem 1406, Florencie – 1469, Spoleto)

- mnich karmelitánského kláštera **Santa Maria del Carmine** ve Florencii, působil ve **Florencii, Padově, Pratu a Spoletu**

Když se stal roku 1456 kaplanem ženského kláštera Santa Margherita v Pratu, měl poměr s jeptiškou Lucrezií Buti, jež mu stála modelem k obrazu Madony. Společně uprchli z kláštera, ale byli donuceni se vrátit, dokud je papež Pius II. na přímluvu Cosima Medici nezprostil řeholního slibu, aby mohli uzavřít manželství. Jejich syn Filippino Lippi se stal rovněž malířem

- vytvořil **nový typ líbezných Madon** a první začal malovat „**tonda**“ (kulaté obrazy)

Zvěstování (Fra Filippo Lippi)

SANDRO BOTTICELLI (1445, Florencie – 1510, Florencie)

- žil stále ve **Florencii** (pouze v letech 1481 – 1482 v Římě) a patřil ke skupině umělců kolem **medicejského dvora**
- později na něho působil **náboženský reformátor Savonarola**
- byl znamenitý **kreslíř**, jedinečně dovedl podat **chvatný pohyb figury**, vlasově ostrá čára, připomínající dřevoryt, nejen přesně vymezuje tvar, ale i kompozičně spojuje obraz
- klade důraz na obsah, **v duchu dvorského humanismu** si vybírá mytologické náměty a složité alegorie
- jeho rané období vrcholí obrazem **Klanění tří králů** (kolem 1475), určeným původně pro kostel Santa Maria Novella ve Florencii, v obraze zachytil podobizny členů medicejské rodiny

- před Ježíškem klečí **Cosimo Medici** st.
- v popředí **Pietro a Lorenzo Medici**, za nimi **Giuliano Medici**
- vpravo se **namaloval sám malíř** ve žlutém plášti

Klanění tří králů (Sandro Botticelli)

- nejznámějším náboženským obrazem je **Madona del Magnificat** (dřevo, tondo, kolem 1481):

- zálibu pro formát tonda přejal od Fra Filippa Lippi
- figurální kompozice spíše působí dojmem plošné modelace než jako zobrazení plastických tvarů v prostoru

- slávu a uznání získali Botticellimu především dva obrazy určené pro vilu **Reale Lorenza Medici v Castellu**:

- **Primavera** (Jaro), dřevo, kolem roku 1478
- **Zrození Venuše** (plátno, kolem 1485)

- mezi další Botticelliho díla můžeme zařadit:

- **Podobizna Giuliana Medici** (dřevo, 1478)

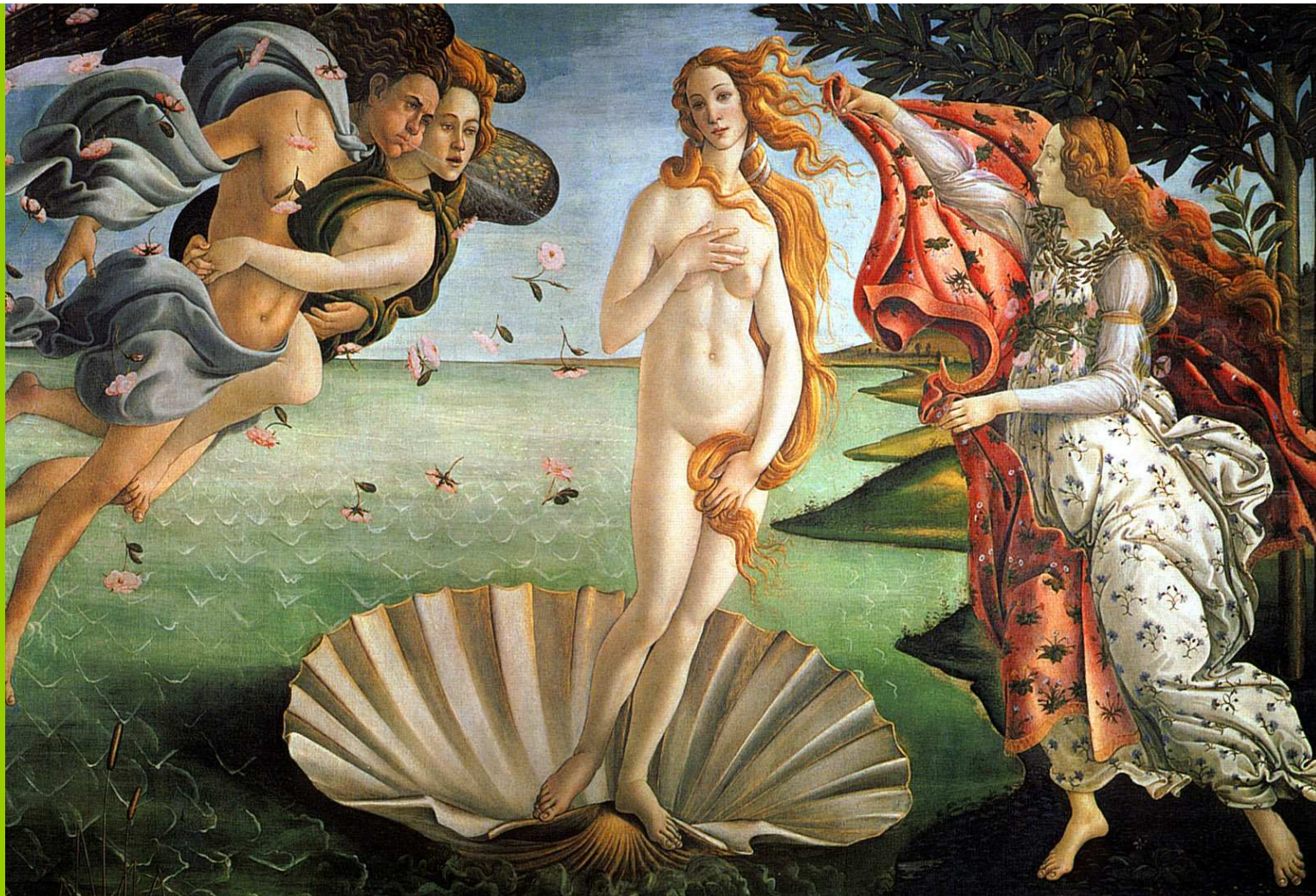

Madonna del Magnificat (Sandro Botticelli)

Primavera (Sandro Botticelli)

- námět obrazu Primavera si vybral z antické mytologie, uprostřed obrazu stojí Venuše jako matka přírody, Amor vypouští šíp a Merkur zahání mlhu, Grácie tančí, Flóra kráčí ověčena v květovaném šatě a Zefyr přináší Primaveru, výjev se odehrává v pomerančovém plášti

Zrození Venuše (Sandro Botticelli)

- podnětem k obrazu byla pravděpodobně Polizzianova báseň oslavující Simonettu Vespucci (idol Florencie), bohové mírných větrů ženou zlatovlasou Venuši, plující po lastuře k břehu, Héra skryje její nahotu vyšíváním pláštěm

Podobizna Giuliana Medici
(Sandro Botticelli)

Další představitelé raného období italského malířství:

- Andrea del Castagno (kolem 1421 Castagno – 1457, Florencie)
 - Poslední večeře (freska 1445 – 1450)
- Benozzo Gozzoli (1420, Florencie – 1497 Pistoja)
 - Cesta tří králů (freska 1459 - 1461)
- Andrea del Verrocchio (1435, Florencie – 1488, Benátky)
 - Křest Kristův (dřevo, kolem 1475)
- Domenico Ghirlandaio (1449, Florencie – 1494, Florencie)
 - Narození Panny Marie (freska 1486 – 1490)

VRCHOLNÉ OBDOBÍ

- přechod k vrcholné renesanci prezentuje dílo Filippina Lippiho (1457 – 1504) a Pietra di Cosimo (1462 – 1521)

Další představitelé vrcholné renesance v Itálii:

Pietro della Francesca (kolem 1410, San Sepolcro – 1492, tamže)

- **Legenda o sv. Kříži** (freska v kostele San Francesco v Arezzu)

Melozzo da Forli (1438, Forli – 1494, tamže)

- **Papež Sixtus IV. odevzdává vatikánskou knihovnu Platinovi** (freska, Musei di Vaticani, Vatikán)

Pietro Perugino (kolem 1446, Città della Pieve – 1523, Castello)

- **Kladení do hrobu** (dřevo, Galleria Pitti, Florencie)

Bernardino Pinturicchio (kolem 1455, Perugia – 1513, Siena)

- **Svatá rodina** (dřevo – tondo, Pinacoteca Nazionale, Siena)

Gentile Bellini (1429, Benátky – 1507, tamže)

- **Procesí na náměstí San Marco** (plátno, Galleria dell'Accademia, Benátky)

Giovanni Bellini (kolem 1430, Benátky – 1516, tamtéž)

- **Kristus na hoře Olivetské** (dřevo, National Gallery, Londýn)

Jacopo Bellini (kolem 1400, Benátky – kolem 1470, tamtéž)

- **Ukřižování** (plátno, Museo di Castelvecchio, Verona)

Antonello da Messina (kolem 1430, Messina – 1479, tamtéž)

- **Jeroným ve studovně** (dřevo, National Gallery, Londýn)

Vittore Carpaccio (kolem 1455, Benátky – 1526, tamtéž)

- **sv. Jiří zabíjí draka** (plátno, Scuola di San Giorgio degli Schiavoni, Benátky)

Andrea Mantegna (1431, Isola di Carturo – 1506, Mantova)

- **Panna Marie s dítětem a anděly** (dřevo, Pinacoteca di Brera, Milán)

- ferarskou školu prezentují Cosimo Tura (1431 – 1495), Francesco Cossa (1435 – 1477), Ercole de Roberti (1450 – 1495)

LEONARDO DA VINCI (1452, Vinci – 1519, Cloux)

- **malíř, sochař, architekt, stavitel pevností, hudebník, zpěvák, básník a vědec**
- když jeho kresby uviděl **Andrea Verocchio**, vzal ho ihned k sobě do učení (asi 1460 – 1476), Leonardo spolupracoval na mistrově obraze **Křest Krista**, kde namaloval postavu klečícího anděla
- nakonec se Verocchio cítil překonán svým žákem a prý se **od té doby zřekl malířství**
- Leonardo žil střídavě ve **Florencii a Miláně**:

- **1. florentský pobyt** (od 1482)
- **1. milánský pobyt** (1482 – 1499), dvůr vévody Lodovica Sforzy
- **2. florentský pobyt** (1499 – 1506, působil jako vojenský inženýr ve službách Césara Borgii v Romagni
- **2. milánský pobyt** (1507 – 1513), řídil dekorační práce u příležitosti vjezdu francouzského krále Ludvíka XII. jenž ho jmenoval dvorním malířem

- zachovalo se přes **7000 stránek** jeho poznámek o **přírodovědných a technických problémech**:

- připravoval veliké **dílo o anatomii člověka**, jež mělo obsahovat 120 knih (na 800 kreseb je uloženo po různých sbírkách)
- připravoval také práce o **optice, hydrostatice a teoretické knihy o umění**
- mnohé vynálezy sám **předvídal** (např. ponorku, letadlo, opakovací dělo)
- stal se tak zakladatelem vědecké a technické ilustrace

- provedených **výtvarných děl zanechal Leonardo jen velmi málo**, jeho touha po absolutní dokonalosti ho nutila neustále zlepšovat dosažené výsledky a považovat závěr za prozatímní
- nejranější obraz **Klanění tří králů** (1481 – 1482) pro klášter **San Donato ve Florencii** zůstal v prvním podmalování, naturalistickými podrobnostmi se řadí k dobovému slohu florentského malířství 15. století

Autoportrét
(Leonardo da Vinci)

- během 1. milánského pobytu na dvoře Lodovica Sforzy vytvořil Leonardo **dva významné obrazy**:

– Madona ve skalách (1483 – 1493), dílo bylo namalováno původně pro kostel San Francesco v Miláně, vyobrazení je kompozičně vázáno „pyramidou“ (trojúhelník je nahrazen prostorovým útvarem), tak vyřešil perspektivní vztah mezi postavami a prostorem

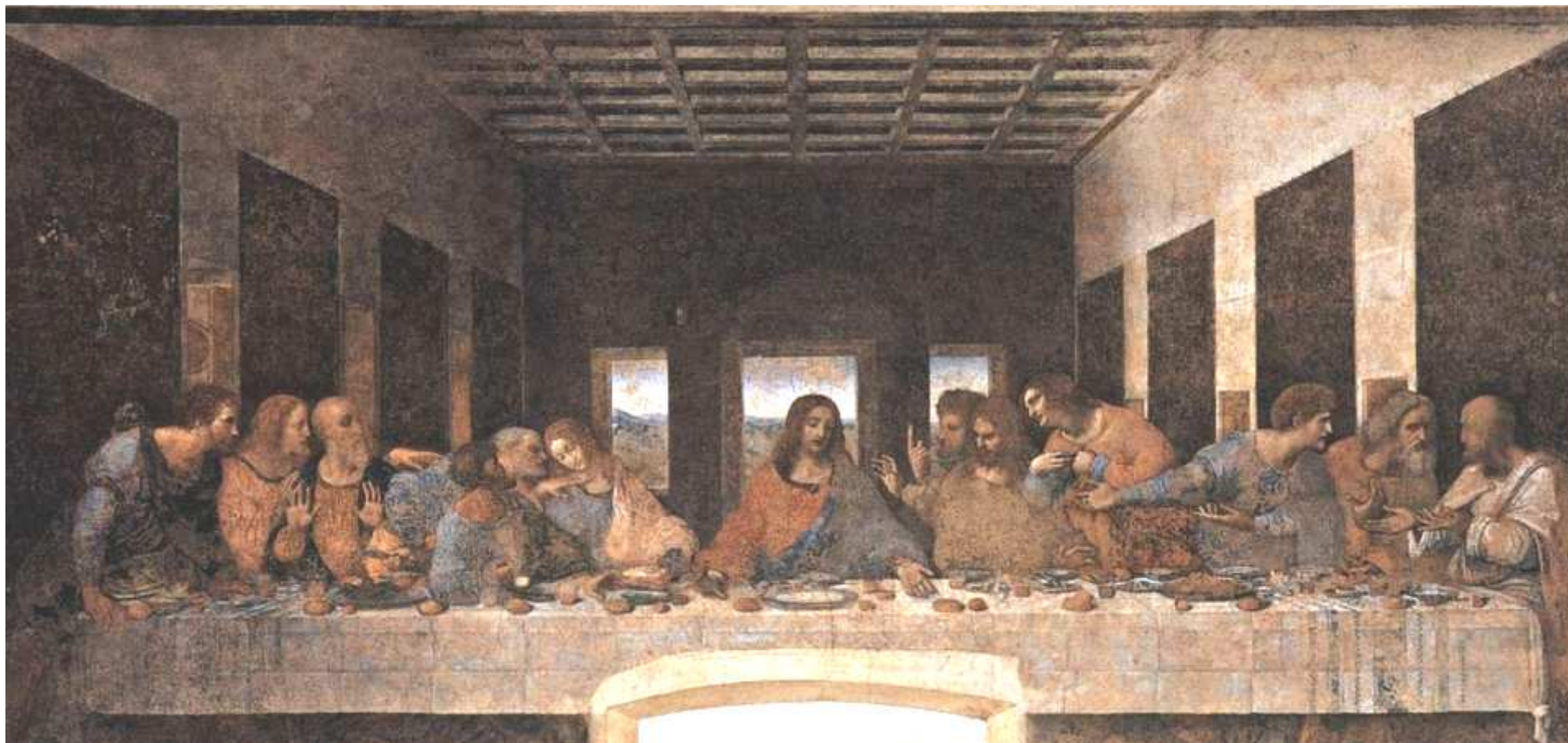
– Poslední večeře (1495 – 1498), olejová tempera na zdi v refektáři dominikánského kláštera Santa Maria delle Grazie v Miláně, typický příklad horizontální kompozice, tím, že se všechny perspektivní linie sbíhají ke Kristu, jednoznačně určuje hlavní místo celé kompozice

Madona ve skalách

(Leonardo da Vinci)

- existují dvě varianty tohoto obrazu, jednu zcela vytvořil Leonardo, druhou zřejmě namaloval pod Leonardovým vedením jeho žák Predis

Poslední večeře (Leonardo da Vinci)

- malba byla provedena na stěně pokryté složitým podkladem o dvou vrstvách, v druhé vrstvě však bylo příliš mnoho sádry, a proto jí pronikala vlhkost
- dílo tvoří vrchol florentské perspektivy, nekonečné hloubky s protisvětlem

- za svého 2. florentského pobytu vytvořil kartón **Bitva u Anghiari** (1503), kartón pro nástěnný obraz ve florentské radnici byl ztracen, zachovala se Rubensova kopie):

- původně se jednalo o soutěž florentské radnice, které se také zúčastnil Michelangelo (byla to jakási soutěž generací)
- Leonardo zachytil bitvu mezi Florentány a Miláňany z roku 1440, Michelangelo zachytil „**Bitvu u Casciny**“ z roku 1364, která měla tvořit protějšek (i tento návrh se ztratil)
- nakonec se ani jeden z návrhů nerealizoval

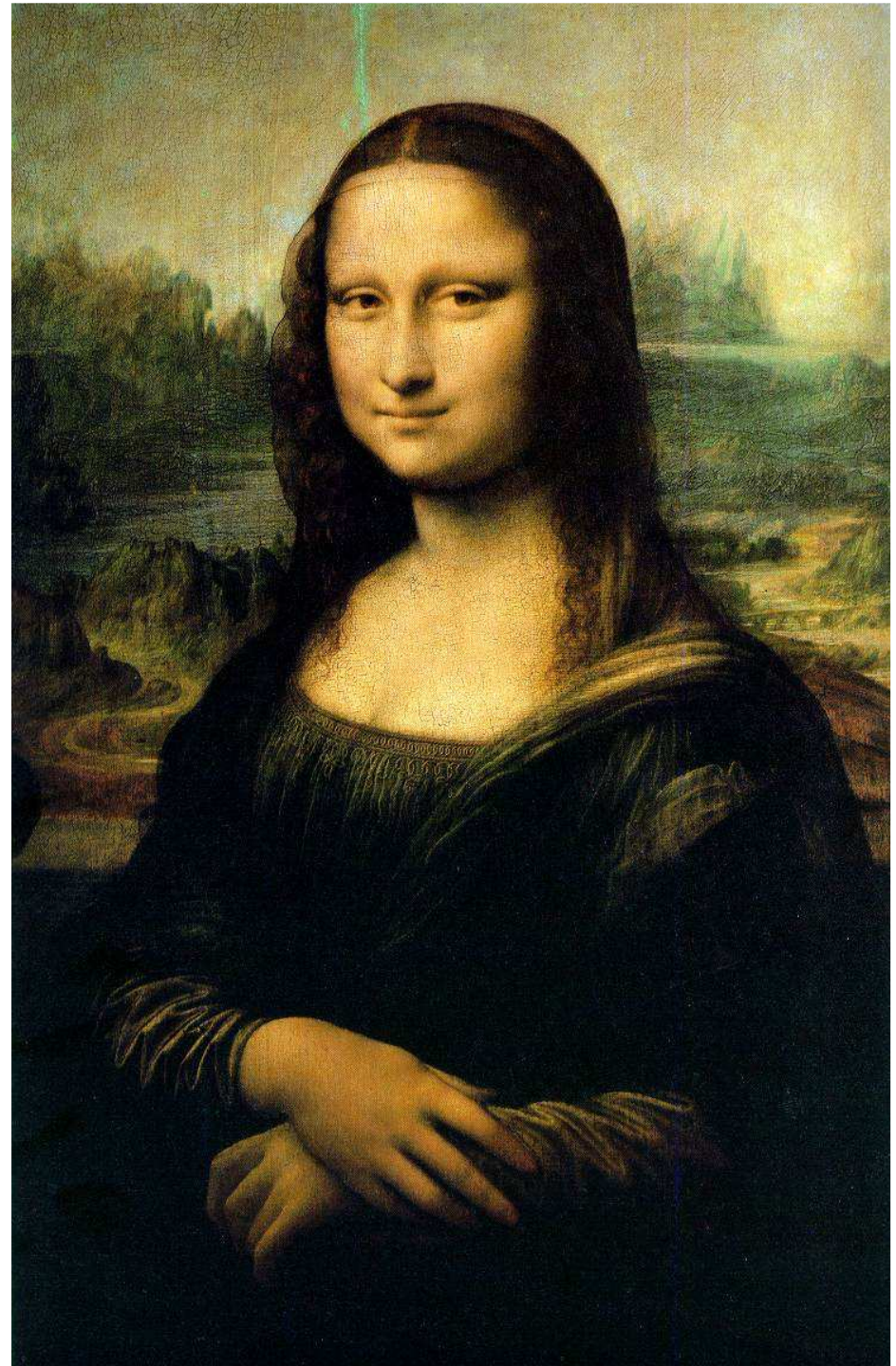
- snad nejslavnějším Leonardovým obrazem je **Mona Lisa Gioconda** (dřevo, 1503 – 1506):

- jedná se o **portrét mladé Neapolitánky**, manželky florentského patricie Francesca da Gioconda
- Leonardo v podobizně sleduje **ideál ženské krásy a půvabu**

Bitva u Anghiari (Leonardo da Vinci)

Mona Lisa Gioconda
(Leonardo da Vinci)

- další Leonardova díla:

- sv. Jeroným (dřevo, 1482), Musei Vaticani, Pinacoteca, Vatikán
- sv. Anna samotřetí (dřevo, 1501 – 1507), Musée du Louvre, Paříž
- Dáma s hranostajem (Muzeum Narodowe, Krakov)
- Madona s karafiátem (Alte Pinakothek, Mnichov)
- Léda (Villa Borghese)
- sv. Jan Křtitel (Musée du Louvre, Paříž)

Sv. Anna samotřetí

(Leonardo da Vinci)

- pro svou působivou modelaci a nádhernou drapérii se kresba srovnávala s bohyněmi Feidiových reliéfů pro Parthenon
- pozoruhodná je přirozenost všech postav, jež jakoby uhýbaly očima

Dáma s hranostajem
(Leonardo da Vinci)

Léda
(Leonardo da Vinci)

Sv. Jan Křtitel
(Leonardo da Vinci)

MICHELANGELO BUONARROTI (1475, Caprese – 1564, Řím)

- zde se zaměříme pouze na Michelangelovo **malířské dílo**
- ačkoliv Michelangelo zasáhl převratným způsobem do všech druhů výtvarného umění, na prvním místě stalo u něho vždy sochařství, **na malířství se díval svrchu a považoval je za práci pro ženy**
- Michelangelovo malířské umění obsahuje **čtyři hlavní monumentální díla**, z nichž každé znamená novou epochu
- **Bitva u Casciny roku 1634** (kartón, 1504), ztracen:

- k provedení návrhu nedošlo, **stačilo mu, že v umělecké soutěži vyhrál**
- kartón působil na současníky jako zjevení, Michelangelo vybral **bezvýznamný žánrový námět** (vojáci koupající se v řece Arnu jsou překvapeni nepřítelem a rychle se připravují k boji)
- práce vynikala **dokonalým zobrazením mužského aktu v pohybu**

- **Madona Doni** (Svatá rodina), dřevo – tondo, 1505:

- malovaná technikou **grisaille** (plastický modelovaná světlem a stínem)

- **Nástrovní malba Sixtinské kaple** (freska, 1508 – 1512):

- malbu objednal **papež Julius II.**
- základní myšlenka je prostá, **na levé stěně** kaple byly vyobrazeny výjevy ze života Mojžíšova, **na pravé stěně** kaple výjevy ze života Ježíšova, **strop** tedy měl znázornit **vládu boží před spasením lidstva**
- v nástrovní malbě vyjádřil Michelangelo své **vrozené sochařské cítění**, postavy jsou vlastně **sochami, uskutečnými malířskými prostředky**

Madona Doni (Svatá rodina), Michelangelo Buonarroti

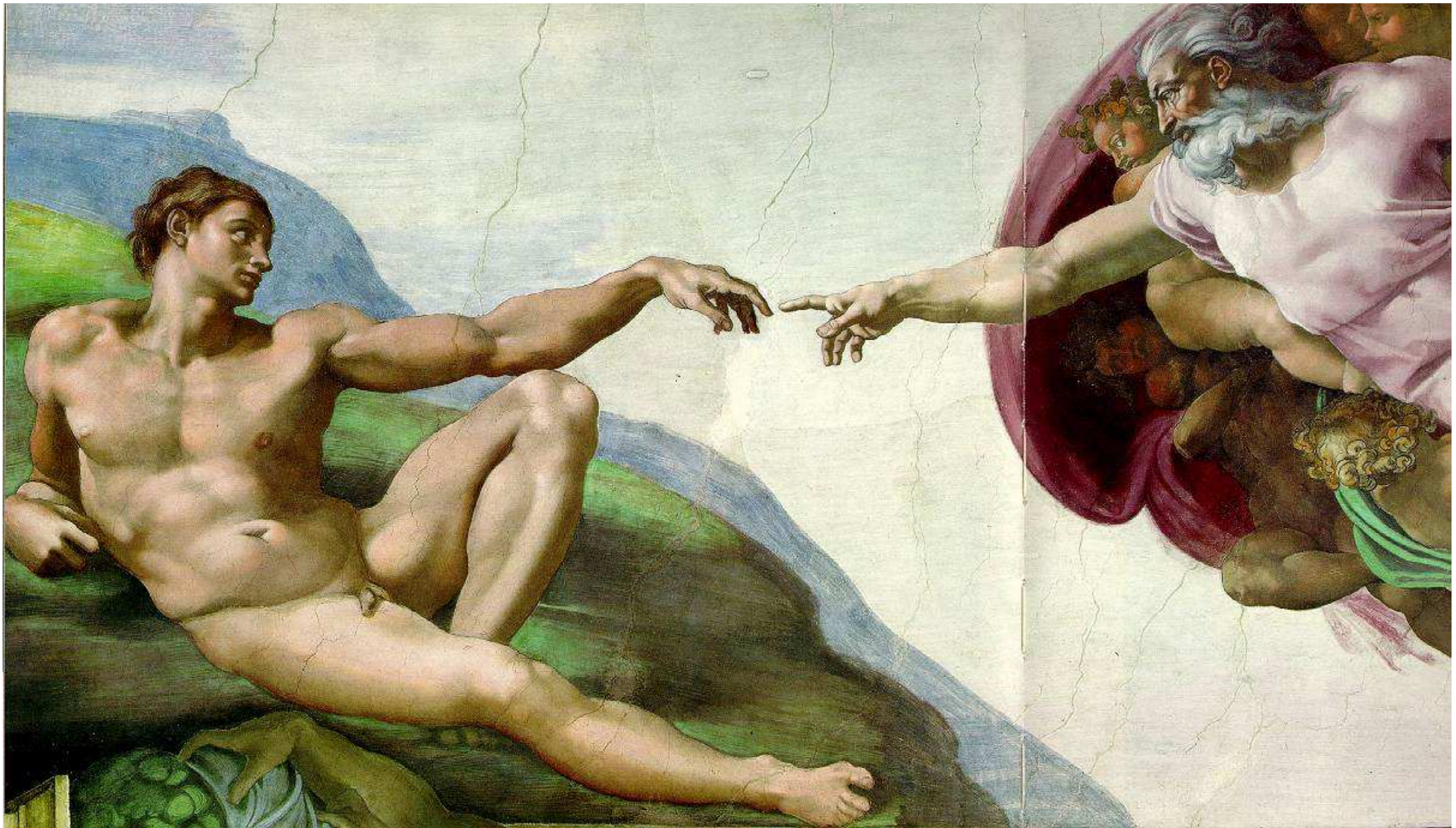
Sixtínská kapele (interiér)

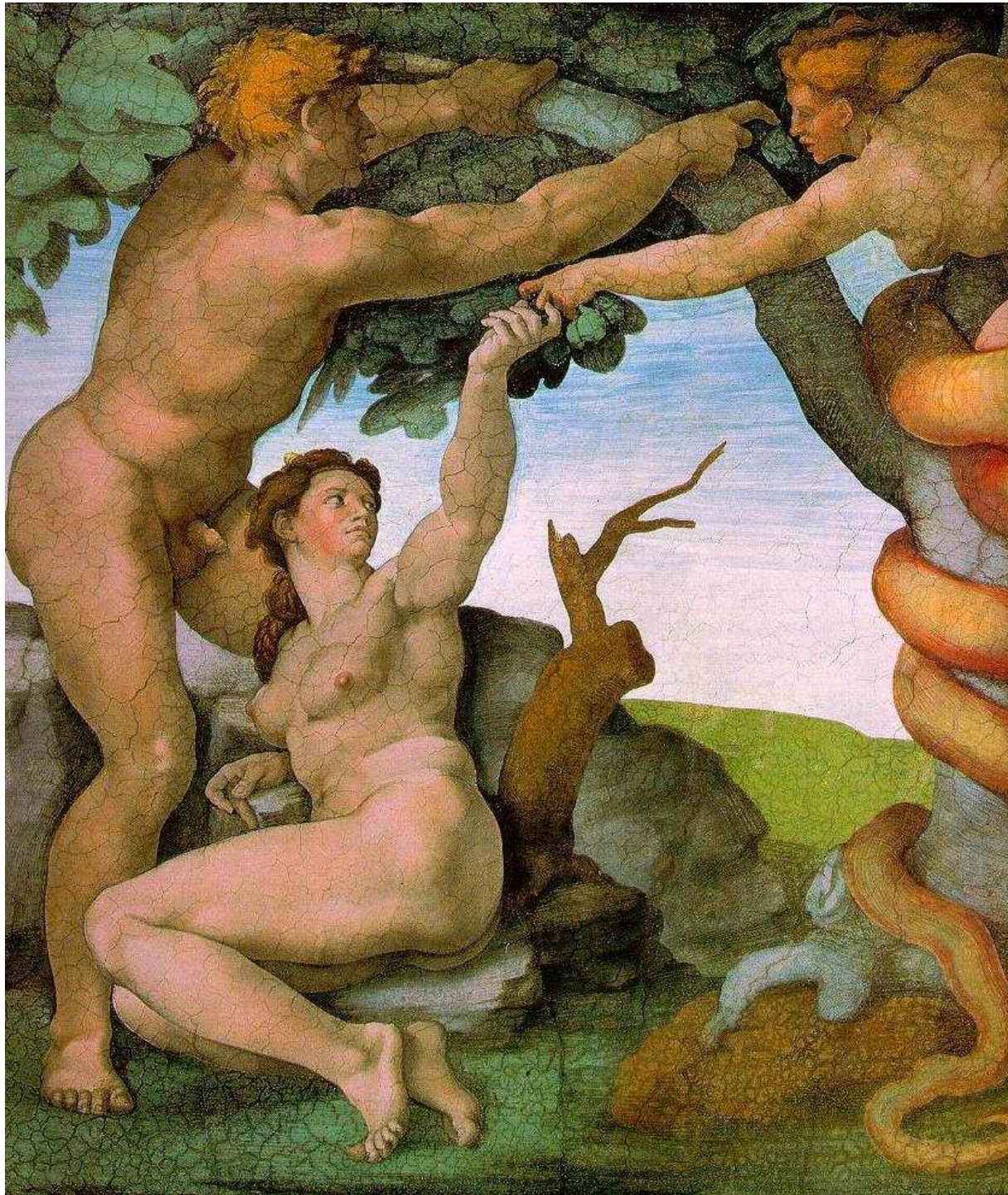
Nástropní malba Sixtínské kapele – levá část (Michelangelo Buonarroti)

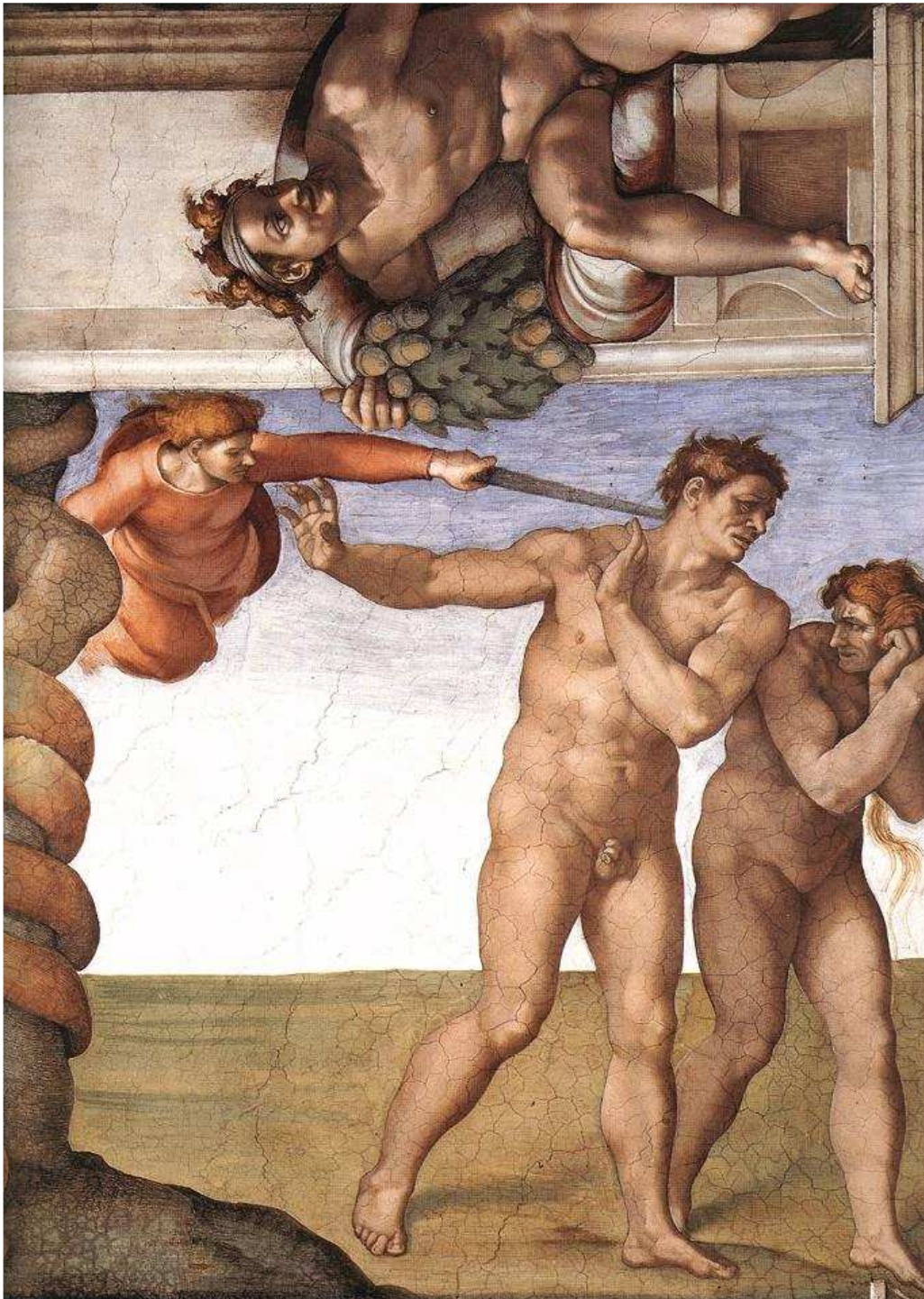
Nástropní malba Sixtínské kapele – pravá část (Michelangelo Buonarroti)

Nástropní malba Sixtínské kaple – detail Zrození Adama
(Michelangelo Buonarroti)

**Nástropní malba
Sixtínské kaple
– detail Prvotní hřích
(Michelangelo Buonarroti)**

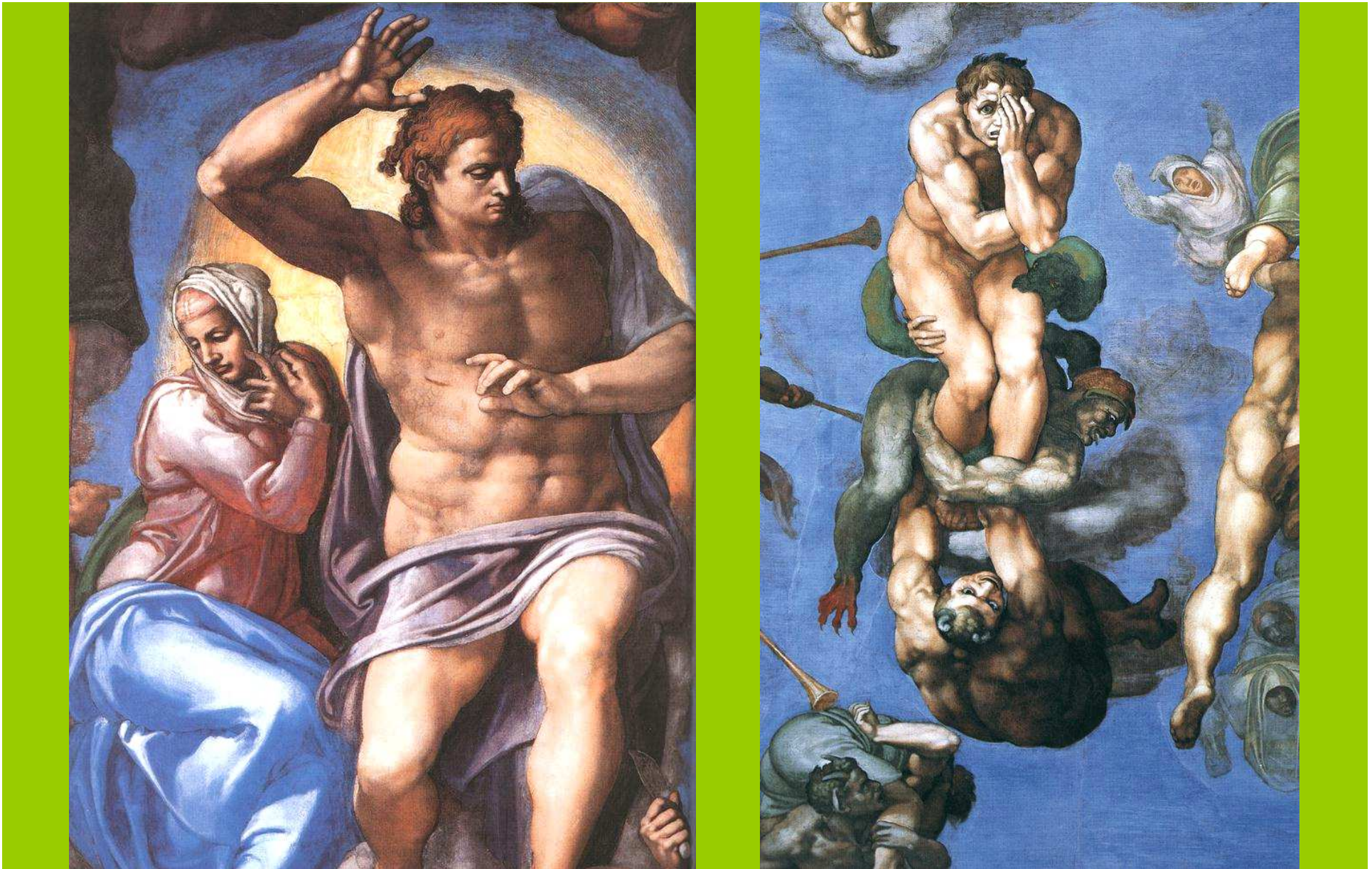
**Nástropní malba
Sixtínské kaple
– detail Vyhnutí z ráje
(Michelangelo Buonarroti)**

- **Poslední soud na oltářní stěně Sixtinské kaple** (freska, 1483):

- objednavatelem byl **papež Pavel III.**
- protějškem měl být **Pád andělů**, ale k provedení nedošlo
- kompozici rozvinul **po celé ploše zdi** bez architektonického orámování
- dílo je rozděleno na **tři pásma**, odpovídající křesťanské ikonografii: **nahore nebe, uprostřed místo pro souzení, dole Cháron s démony**

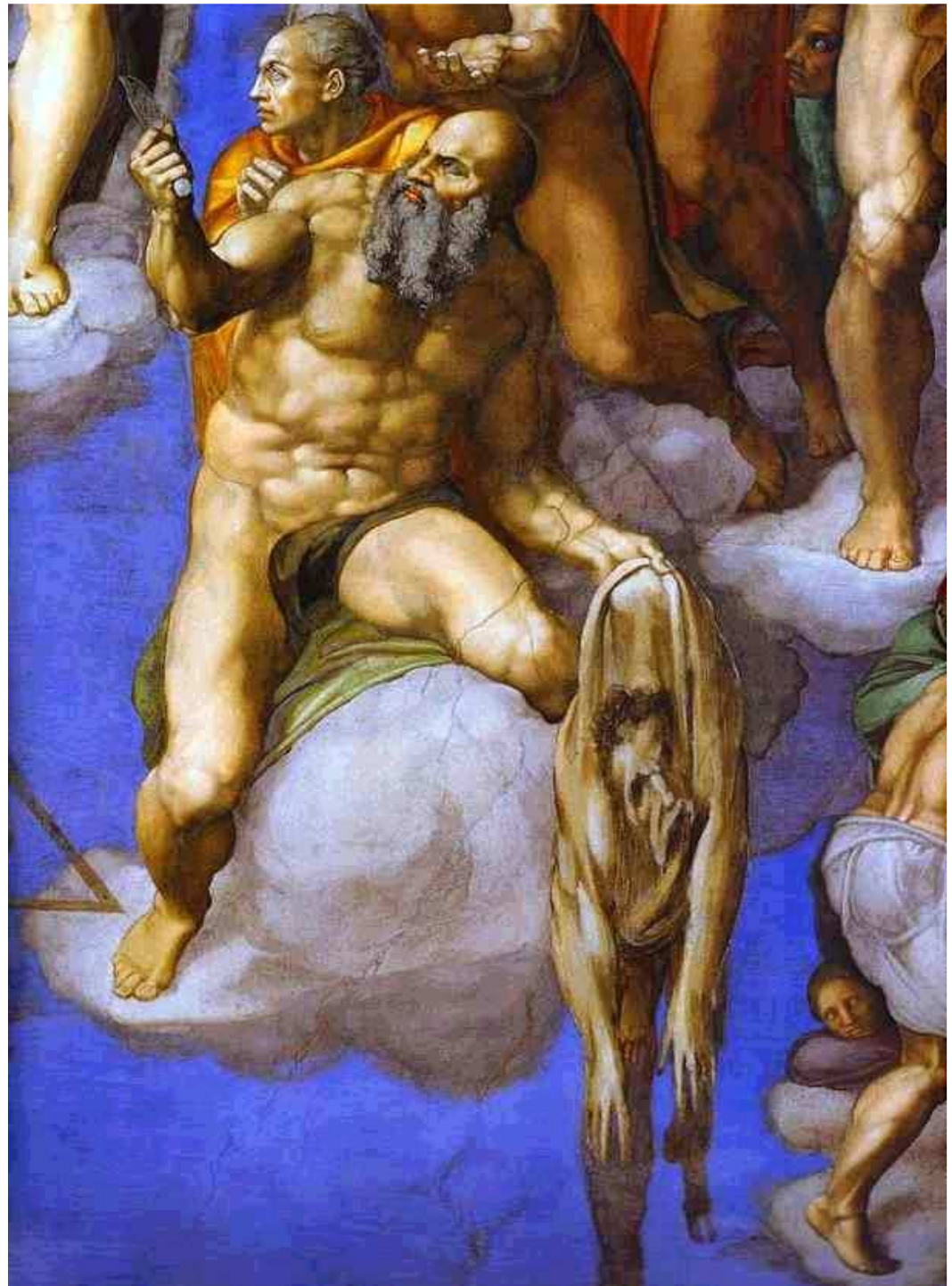

**Poslední soud –
oltářní stěna
Sixtínské kaple
(Michelangelo Buonarroti)**

Poslední soud – oltářní stěna Sixtínské kaple – detail
(Michelangelo Buonarroti)

Poslední soud
– oltářní stěna
Sixtínské kaple
- detail
(Michelangelo Buonarroti)

RAFFAEL SANTI (1483, Urbino – 1520, Řím)

- působil v **Perugii, Urbině, Sieně, Florencii a Římě**
- papež Julius II. a jeho nástupce papež Lev X. jmenoval Raffaela **hlavním stavitelem chrámu sv. Petra** (1514) a ředitelem **antických vykopávek v Římě** (1516)
- Raffael žil jako kníže, když šel do Vatikánu, dělalo mu vždy **přes 50 malířů čestný doprovod**
- **zemřel na horečku**, kterou dostal při archeologických výzkumech v římských zříceninách
- z jeho **raných děl** můžeme jmenovat:

- **Sposalizio** (variace Peruginova obrazu Zasnoubení Panny Marie), dřevo, 1504, Pinacoteca di Brera, Milano
- z florentského pobytu **řadu Madon**, ve kterých rozvíjel Leonardův příklad
- **Kladení do hrobu** (dřevo, 1507, Galleria Borghese, Řím), tento obraz ukazuje, jak silně na něho působil Michelangelo

Madona velkovévody (Raffael Santi)

- představuje jednu z nejjednodušších variant námětu Madony s dítětem v Raffaelově odkazu
- obraz vyniká vyvážeností všech kompozičních prvků a takřka neznatelné natočení těl i pečlivé odstupnění barev v něm dokládá Leonardův vliv

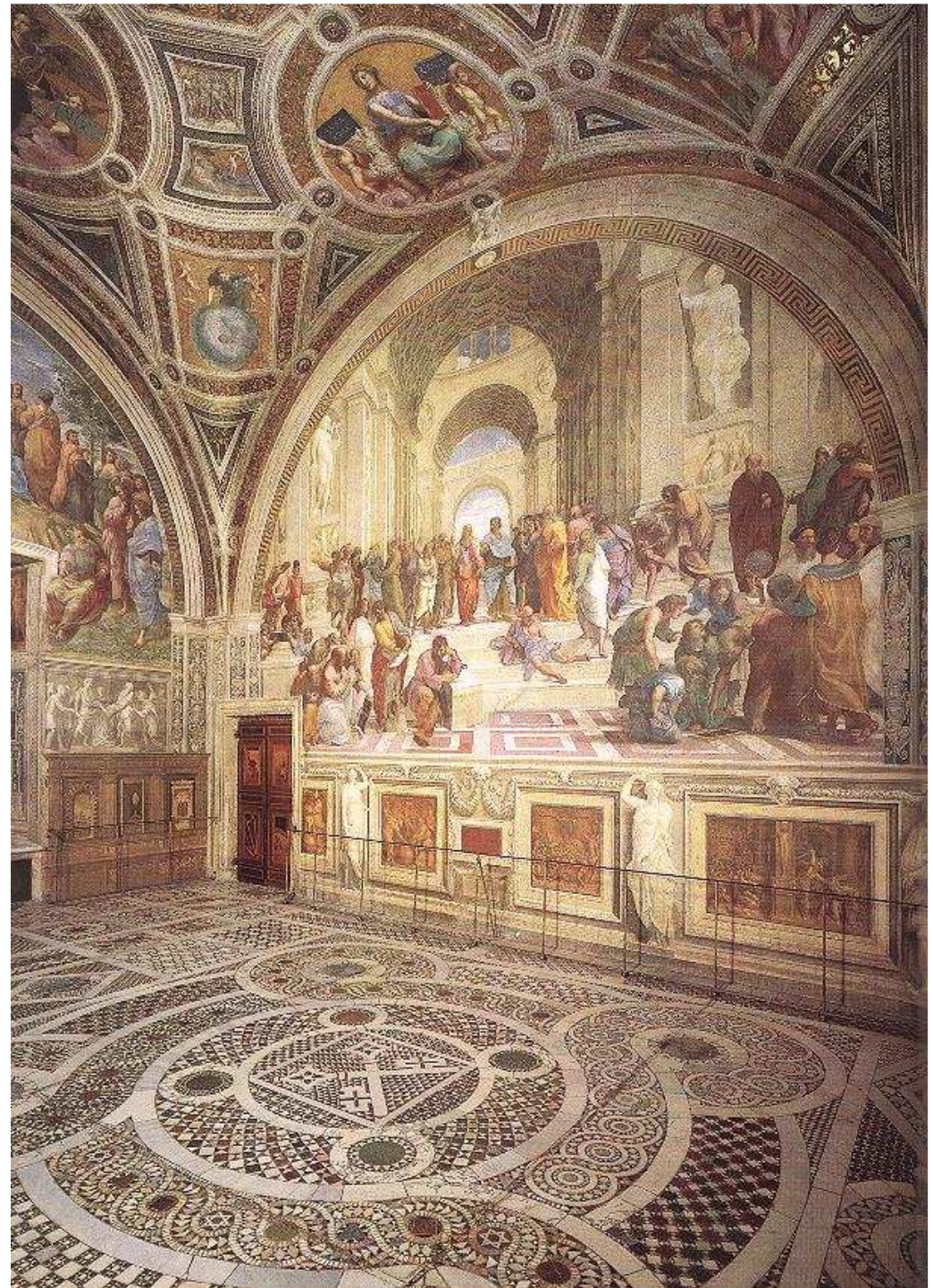
- Raffaelovo vrcholné období zahajuje nástěnná malba ve **Stanza della Segnatura** ve **Vatikáně** (místnost kde papež podpisoval a pečetil listiny), zde vytvořil alegorické náměty, zobrazující:

- **teologii** (Disputa)
- **filozofii** (Athénská škola)
- **poezii** (Parnas)
- **právnictví** (Právo)
- Raffael tu vytvořil vlastní styl, jeho základní složkou je „**bellezza**“ (ideální krása) a „**maniera grande**“ (monumentální sloh)

- Raffael vyzdobil i další **místnosti papežského paláce**:

- Stanza dell' Eliodoro (**Vyhnání Heliodora z chrámu**)
- Stanza dell' Incendio (**Vysvobození sv. Petra**)

Stanza della Segnatura
(Vatikán)

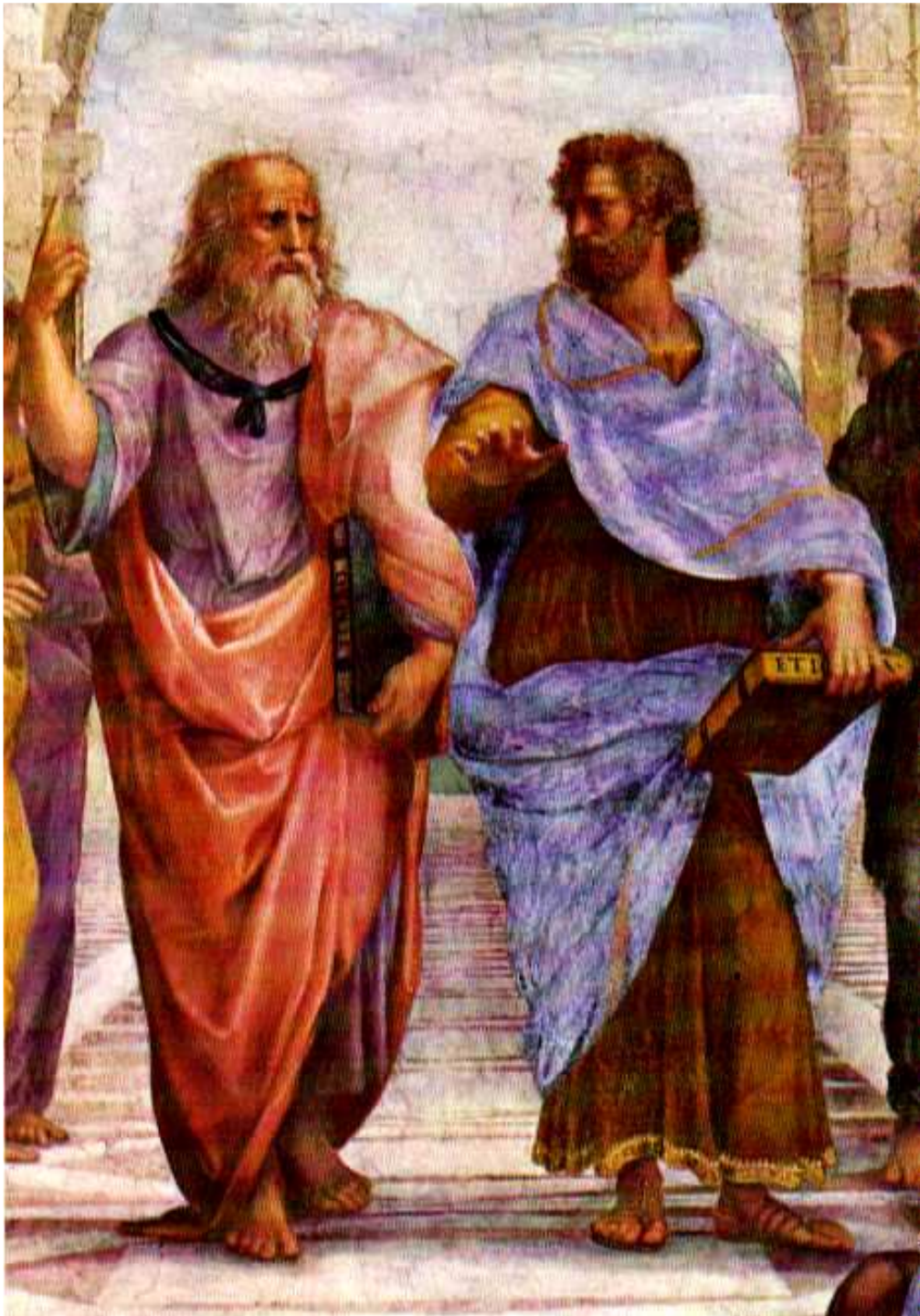

- zastavíme se u alegorie filozofie (která je snad nejznámější), nesoucí název **Athénská škola**:

- ve středu obrazu jsou dva významní antičtí filozofové ve vzájemné diskusi – **Aristoteles a Platón**, jedná se o střet dvou filozofických směrů, **materialistického** (Aristoteles) a **idealistického** (Platón)
- Aristoteles ukazuje **plochou dlaní k zemi** (naznačující, že poznání je v podstatě přírody), Platón, **zdvihající prst k nebi** (naznačující, že poznání je mimo vědomí a možnosti člověka)
- nahoře stojí **metafyzikové**, dole **přírodní filozofové** a obě skupiny spojuje **Diogénes**, ležící na schodech

Athénská škola (Raffael Santi)

Athénská škola (Raffael Santi)

- detail – Platón a Aristoteles

- ve vile Farnesina vytvořil nástěnné malby, z nichž nejvýznamnějším renesančním mytologickým obrazem je „**Galathea**“, který dekorativním účinkem působil na malířství příštích století
- Pro Sixtínskou kapli vytvořil návrhy (kartony) **deseti nástěnných koberců** (tapiserií) s námětem Kristova života a apoštolských skutků
- největší popularitu získaly Raffaelovy obrazy Madon, ovšem vrcholným oltářním dílem je **Sixtínská Madona**, původně namalovaná pro klášter San Sisto v Piacenze:

- obměňuje tradiční typ „**sacra conversazione**“ a scénu přenáší do ideálního prostoru
- Madona kráčí po zeměkouli s dítětem v náruči a sv. Sixtus a sv. Barbora klečí v oblacích

- Raffael nebyl objevitelem nových uměleckých forem, avšak jeho následovníci se domnívali, že **Raffaelovu dokonalost nelze překonat**, nýbrž pouze napodobovat

Sixtínská Madona
(Raffael Santi)

- v období italské vrcholné renesance získávala na stále větším významu tzv. **Benátská malířská škola**:

GIORGIONE (asi 1477, Castelfranco Veneto – 1510, Benátky)

- **kritické určení Giorgiova díla je velmi obtížné**, jednak současnými kopiemi a replikami a dále tím, že zanechal mnoho obrazů nedokončených, které pak domalovávali jeho žáci
- snad bez **výhrad lze identifikovat**:

– **Tři filozofové** (plátno), **Bouře** (plátno), **Odpočívající Venuše** (plátno)

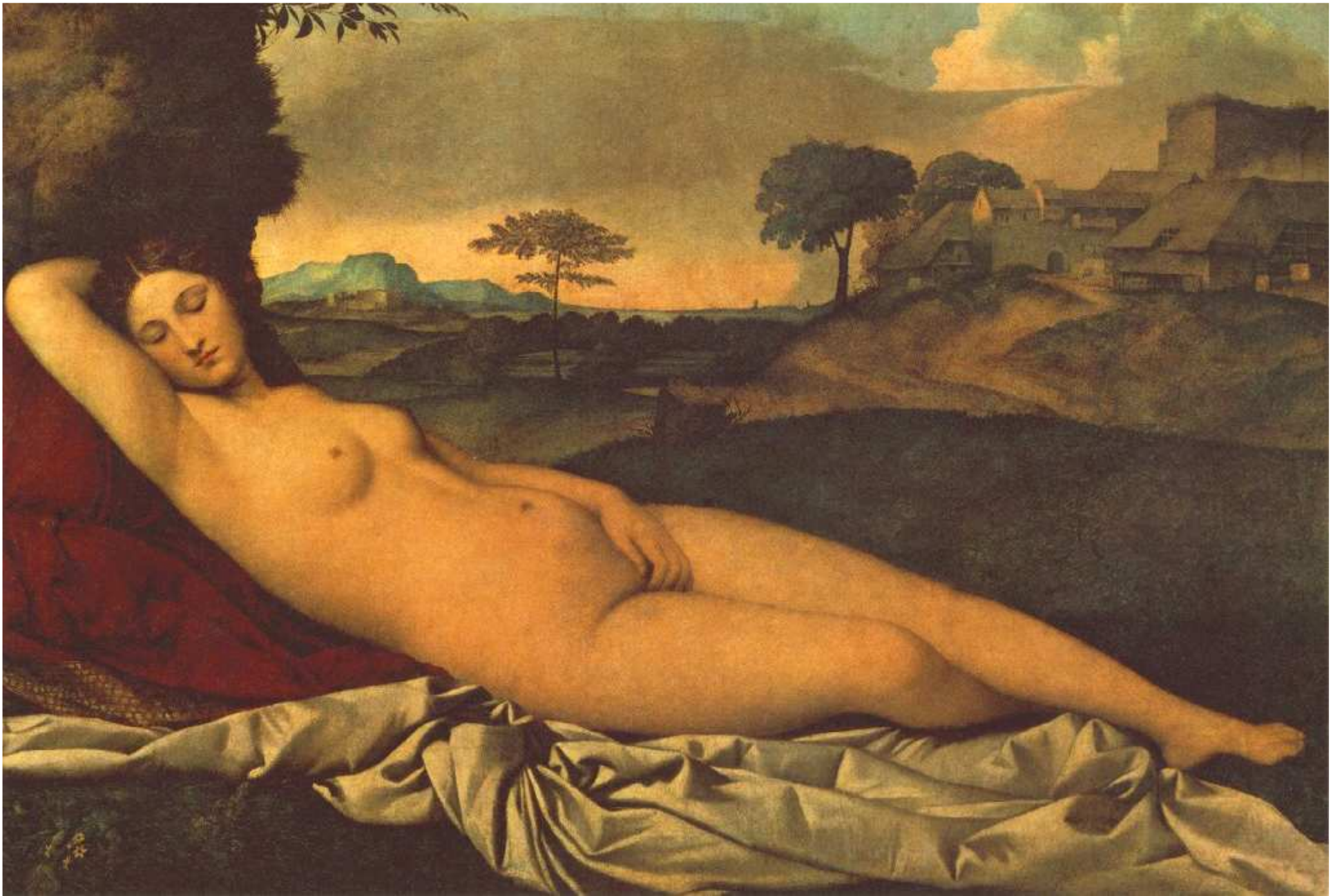
- ačkoli předčasně zemřel, **vytvořil nové pojetí obrazu**, na něž navázali další velcí benátští malíři 16. století
- jeho postavy se vyznačují **kontemplativní** (rozjímavý, hloubavý) **soustředěností**, emoce nevyjadřuje gesty a pohyby, nýbrž ponořením do svého nitra

Tři filozofové (Giorgione)

Bouře (Giorgione)

Odpočívající Venuše (Giorgione)

PALMA IL VECCHIO (1480, Serina – 1528, Benátky)

- maloval **náboženské a mytologické kompozice**
- vytvořil si **typ ženské postavy** (plné blondýnky, který opakoval ve stále nových variantách)
- **mezi jeho dílo** můžeme zařadit:

- **Sacra Conversazione** (plátno), Galleria dell' Accademia, Benátky
- **Klanění tří králů** (plátno), Musée du Louvre, Paříž
- **Venuše** (plátno), Gemäldegalerie (Zwinger), Drážďany

TIZIAN (1477, Pieve di Cadore – 1576, Benátky)

- silně na něho působil jeho **starší spolužák Giorgione**, jehož některá díla po jeho předčasné smrti domaloval
- byl přítelem básníka **Pietra Aretina** a oblíbencem krále **Filipa II.**

Sacra conversazione (Palma il Vecchio)

- maloval až **do 99 let svého života**, zemřel na mor ve svém domě u Biri Grance v Benátkách
- Tizián dodnes bývá považován za největšího malíře pro nevídané bohatství výrazových prostředků, **živost a intenzitu barvy a přesvědčivou věcnou charakteristiku**
- mezi jeho nejslavnější díla mládí patří **Assunta** (Nanebevzetí Panny Marie), dřevo, 1516 – 1518, Santa Maria dei Frari, Benátky:

- kompozice není sestavena z jednotlivých postav, ale **zachycuje výsek z prostorového děje**
- Panna Marie je zde vyobrazena jak tzv. **figura serpentinata** (směrem nahoru se zkracující a prohnutá do esovitého postoje)

- intelektuální potenciál dokonale využil v **podobiznách a aktech**:

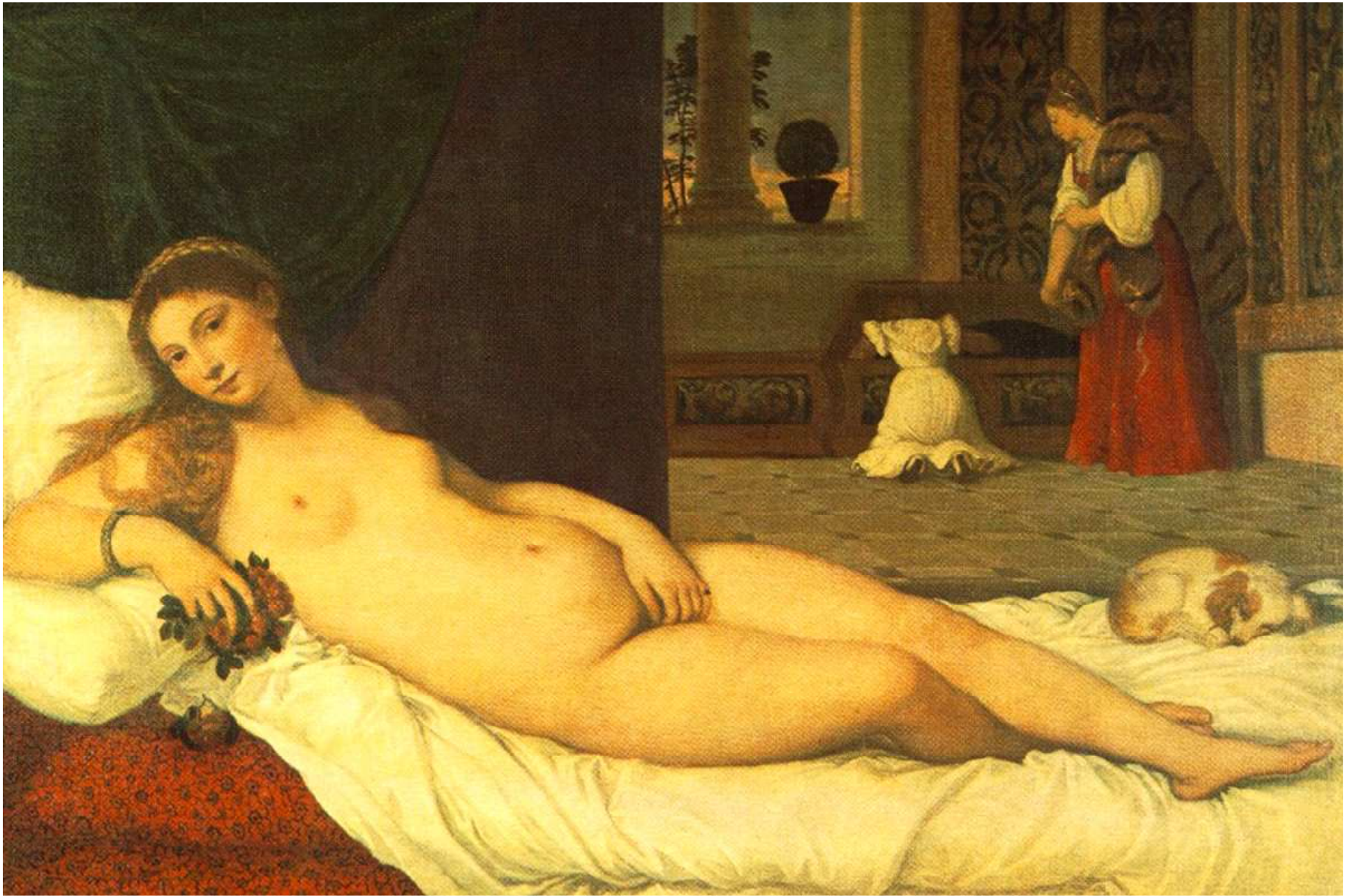
- **Portrét papeže Pavla III. s vévodou Ottaviem a kardinálem Alessandrem Farnese** (plátno, 1545)
- **Danae** (plátno, 1545), **Venuše z Urbina** (plátno, kolem 1538)

Assunta
(Nanebevzetí Panny Marie)
Tizian

Danae (Tizian)

Venuše urbinská (Tizian)

- ve vrcholném období italské renesance se též významně prosadila tzv. **Florentská malířská škola**, kterou představovali **Fra Bartolomeo** (1475 – 1517) a **Andrea del Sarto** (1486 – 1531), ovšem nejvýznamnějším představitelem byl:

CORREGGIO (1489, Correggio – 1534, tamtéž)

- v jeho díle se objevuje vliv celého italského malířství té doby, který úspěšně **transformoval do vlastního výrazového prostředí**:

- **Vidění sv. Jana Evangelisty Na Patmu** (freska, 1520 – 1524), kupole kostela San Giovanni Evangelista v Parmě
- **Nanebevzetí Panny Marie** (freska, 1527 – 1534) kupole parmského dómu
- **Antiopin sen** (plátno), Musée du Louvre, Paříž

- i když jeho dílo má **eklektické rysy**, je významné, že jeho tvorba dostává osobitý výraz

Antiope (Correggio)

POZDNÍ OBDOBÍ

MANÝRISMUS

- jedná se o umělecký sloh doby **od vrcholné renesance do počátku baroka** v italském umění (asi 1520 – 1590)
- název pochází od „**manýry**“, protože se dříve umění tohoto období pokládalo za **epigonské**, tedy napodobující manýru mistrů vrcholné renesance
- manýristům se dlouho **vytýkala nepůvodnost, přehánění, formální a obsahové násilnosti**, teprve 20. století začalo oceňovat i pozitivní rysy manýristického umění, především jeho nový duchovní obsah
- manýrismus **nadřadil nadpozemský svět** věčného bytí hmotnému světu pozemskému, **místo vnější pravdy zdůraznil vnitřní subjektivní zážitek**
- charakteristický je manýristický **typ dlouhé, štíhlé postavy s malou hlavou, prohnuté do esovitého postoje** (figura serpentinata)

- v manýrismu se **osamostatňují jednotlivé obory malby** jako svébytné tematické okruhy (krajinomalba, žánr, nově vzniká odvětví světské malby, tzv. „historietty“)
- **hlavními představiteli manýrismu** (u jeho počátků stáli Michelangelo, Raffael) byli:

- v Itálii: **Tintoreto, Parmigianino, Pontorno, Bronzino, Primaticcio**
- ve Španělsku: **El Greco**
- v Čechách: **Arcimboldo, Spranger, von Aachen, Savery, Heintz**

Panna Marie s dítětem a anděly
(Parmigianino)

Alegorie lásky
(Angelo Bronzino)

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

RICKETTS, Melissa. *Renesance*. 1. vyd. Překlad Regina Hořejší, Marek Petřivalský. Čestlice: Rebo Productions, 2005, 480 s. Mistři světového malířství. ISBN 80-723-4429-3.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>